

ANNA SKAIDRĪTE GAILĪTE

MĪLI
MIANI

ANNA SKAIDRĪTE GAILĪTE

MĪLI

MIANI

821.174-94

Ga 170

Dainas Eglītes ilustrācijas un vāka zīmējums

Natālijas Kugajevskas vāka dizains

Grāmatā izmantoti fotoattēli no autores personiskā arhīva

Anna Skaidrīte Gailīte

MĪLI MANI

Par tiem, kas mums līdžās

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja un redaktore *Bārbala Simsons*

Korektors *Elīna Vēja, Zinta Stikute*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4260.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Anna Skaidrīte Gailīte, 2022

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-109-3

PAR TIEM, KAS MUMS LĪDZĀS

Dzīves laikā mēs katrs izejam cauri attiecību labirintiem – vienkāršotiem vai pat ļoti sarežģītiem. Saskarsmē ar vistuvākajiem, ar radiem, draugiem, darbabiedriem un pat ar nejauši sastaptiem svešiniekiem mēs kaut ko gūstam vai zaudējam. Un ne tikai. Mūs nemitīgi māca, audzina, pārveido, attīsta, bagātina, piedod dzīvei krāsainumu un daudzveidību arī attieksme pret visu pārējo dzīvo un apkārt esošo.

Šoreiz gribu runāt par dzīvniekiem. Par viņu lomu un nozīmību tieši manā dzīvē. Par to, kā viņi ir veidojuši manu raksturu, stiprinājuši gribaspēku, vēlmi atbalstīt, tātad – darīt labu situācijās, kad vajadzīga palīdzība.

Cilvēkbērns, iekļuvis briesmās, var lūgt, prasīt, raudāt, kliegt. Dzīvniekam vai putnam tādu iespēju nav. Viņš nevar pateikt: glāb mani! Viņš var vienīgi mēmi raudzīties tevī, un tad viss ir atkarīgs no tā, vai gribēsi, vai pratīsi šo lūgumu saskatīt.

Pirms daudziem gadiem Krustpilī galvenās ielas malā uz ietves pamanīju melnu suni ar smalku siksnīņu ap kaklu. Dzīvnieks pārvietojās apmēram piecdesmit metrus te vienā, te otrā virzienā, lūkodamies tikai uz garām braucošajām mašīnām un pilnīgi ignorēdams garāmgājējus. Varēja saprast, ka viņš gaida savējos. Otrā rītā, kad

gāju skatīties, ieraudzīju to pašu ainu. Mēģināju sunim iedot kotleti un saņemt viņu aiz kaklasiksnas, bet viņš mani nepielaida sev klāt. Kad ēdamo biju nometusi zemē, tad gan viņš to sakampa, bet tūlīt atkal pievērsās ielai, pa kuru garām brauca mašīnas. Dzīvnieka skatienā bija gaidas, cerība un, likās, arī dziļš izmisums...

Tajā laikā mūsu pilsētā vēl nebija dzīvnieku patversmes, tādēļ apsvēru iespējas, kā dzīvniekam palīdzēt. Bet, lai to izdarītu, vajadzēja tik tālu iegūt viņa uzticību, lai viņš atļautu sev pieskarties. Tomēr tas nenotika. Arī vakarā suns paņēma ēdamo tikai tad, kad biju pāris metru attālinājusies. Trešajā dienā suns no ielas malas bija pazudis. Ļoti gribas ticēt, ka varbūt viņš beidzot sagaidīja īsto mašīnu ar saviem mīļajiem, kurus bija pazaudējis kādas nejaušības dēļ. Varbūt kādam citam līdzcietīgam cilvēkam tomēr bija izdevies iegūt viņa uzticēšanos un suns atrada labas mājas. Tie visi ir minējumi. Taču joprojām, kaut jau pagājis ļoti ilgs laiks, nespēju aizmirst šī dzīvnieka izmisušo acu skatienu un jūtu sirdsapziņas pārmetumus, ka toreiz nepratu viņam palīdzēt.

Varbūt to varētu nosaukt par kompensāciju vai drīzāk pateicību par to, ko man ir devuši mūža gaitā sastaptie dzīvnieciņi, jo ir radusies vēlēšanās par viņiem pastāstīt. Un – tavu brīnumu! Vajadzēja man šo vēlmi tikai ielaist savās domās, lai nākamie stāstiņu varoņi kā dzīvi iznirtu no pagātnes dzīlēm. Atmiņas, sākot no agras bērnības, nāca kā kādreiz skatītas filmas kadri, un atlika tikai tās pierakstīt.

MĪLESTĪBAS STĀSTIŅI

Pinka

Iepazīšanos ar Pinku aprakstīt nevaru, jo, cik vien sevi atceros, tik arī zinu, ka Pinka arvien visiem ir maisījies pa kājām. Viņš pats gan laikam uzskatīja, ka tie maisīklas esam mēs pārējie, kas bez viņa ziņas reiz saradušies šajā mājā. Klaji demonstrēdams savu neatkarību un pat pārākumu, viņš atļāvās saimnieces klātbūtnē uzlēkt uz galda, trauku skapīša vai pat uz plīts, lai konstatētu, vai vakariņas jau gatavas. Pie tam runcis bija labi ielāgojis, kurā vietā plīts ir bīstami sakarsusi un kura tās mala tikai knapi uzsilusi, tādēļ savai veselībai draudus nekad nerādīja. Arī izvēloties guļvietu, ne ar vienu nerēķinājās.

Jo īpaši grūti izkustināms viņš bija vakaros, kad mēdza šķersseniski izlaisties manā gultiņā, tik ļoti atgādinot tantes Lidijas mēteļa sudrablapsas apkakli, ka bieži vien pustumsā, ieejot guļamkambarī, satrūkos. Protams, ātri atgīdu, kam tas spalvainais kažoks pieder, jo labi zināju, ka Lidija, tāpat kā vecaistēvs un vecāmāte, dzīvo *Vilciņu* mājās, līdz kurām Laucis, iejūgts ratos vai kamanās, mūs varēja aizvizināt tikai krietnas stundas laikā.

Pinka arvien uzvedās kā īstenais *Lāčupīšu* saimnieks, jo tieši viņš sagaidīja svešos ienācējus, kad 1941. gada

aprīļa pēcpusdienā ar mantām piekrautā mašīna smagi ielīgoja *Lāčupīšu* pagalmā. Atbraucējiem licies, ka visapkārt vējo pamestība un tukšums. Un kā nu ne, ja vecais mežsargs bija nomiris jau pirms Jaunā gada, viņa atraitne devusies dzīvot uz Vidzemi pie bērniem, bet māja aizslēgta ar lielu piekaramo atslēgu.

Kāpēc mūsu ģimenei vajadzēja steigšus atstāt Jēkabpili un doties uz nomaļo lauku māju liela meža ielokā, ja papam Krustpils ķieģeļfabrikā līdz tam bija prestižs meistara darbs ar labu atalgojumu, ja mamma, pateicoties savam sabiedriskumam, sadarbojās ar pilsētas dāmu komiteju, jo visus pārsteidza ar smalku rokdarbu prasmi? Kāpēc papam pēkšņi bija jāklūst par mežsargu, bet mammai pret pašas gribu jāpieņem sadzīviskām rūpēm pārpilnā parastas lauku sievietes dzīve? Par to ar mums, bērniem, neviens nerunāja. Tikai laika gaitā, liekot nejauši noklausīto informāciju kopā kā mazus puzzles gabaliņus, varēja secināt, ka papam pilsētā draudējušas briesmas, jo pēc Latvijas okupācijas viņš nokļuvis čekistu redzeslokā kā politisko anekdošu stāstītājs. Drauga brīdināts, ātri un neuzkrītoši pazudis no pilsētas un, iespējams, īsti laikā, jo pēc nepilniem diviem mēnešiem, 14. jūnijā, notika traģiskā deportācija.

Taču izrādījies, ka vecā, pamestā *Lāčupīšu* māja nemaz nav tik vientuļa. Vajadzējis tikai jaunajiem iemītniekiem sanest iekšā mēbeles un drēbju saiņus, iekurināt lielo krāsni un plīti, pieticis no skursteņa pacelties dūmu grīstei un iesmaržoties līdzatvestajam, uzsildītajam ēdienam, lai nez no kurienes uzrastos drausmīgi noplucis kaķis. Kā uzvaras karogu augstu turēdams spaļiem

piedzīto garspalvas asti, viņš vispirms pagalmā uzlēcis uz akas grodu malas, ar vienu aci – jo otra bijusi savainota un tādēļ aizpampusi – vērtējoši apskatījis notiekošo un laikam to atzinis par labu, jo bez jebkādas raustīšanās devies iekšā virtuvē. Tur paģēroši skaļi noņaudējies, ko jaunie iemītnieki iztulkojuši kā pieteikumu uz savu daļu no vakariņām. Un pareizi vien bijis. Krietni saēdies, viņš omulīgi izlaidies kurošās plīts priekšā, un garām stāigātājiem vajadzējis uzmanīties, lai neapskādētu runča sānis atšauto asti.

Saveltā kažoka dēļ runcis arī dabūjis ne visai glaimojošo Pinkuļa vārdu, ko mēs, bērni, vēlāk noīsinājām uz Pinku, lai gan šis vārds vairāk piederētos kaķu dāmai. Šī iesauka tā arī palika, lai gan runcis savvaļā sabojāto tērpū tūlīt esot zaudējis. Ar pieklājīga kažoka atgūšanu gan gājis ne visai gludi, jo mamma, nevarēdama ciest, ka tāds netīrelis turpmāk līdīs gultās, ņēmusies to apstrādāt ar dzirklē, kas domātas aitu cirpšanai. Kad voilokam līdzīgais kažoks robu robiem bijis dabūts nost no runča muguras, tā bijušajam īpašniekam vajadzējis pārciest vēl lielāku pazemojumu, jo droši vien pirmo reizi savā piedzīvojumu pilnajā mūžā viņš ticis mērcēts ūdenī, ziepēts, mazgāts un skalots lielā emaljētā bļodā. Toties jaunais, ātri ataugošais kažoks veidojies tik glāsmaini mīksts un mirdzošs, ar tumšāku svītrojumu un viegli gaišāku akotiņu, ka tas ne velti atgādināja sudrablapsas ietērpū.

Tieši tādā veidolā viņš kļuva par manu pirmo agrās bērnības draugu. Es esot mācījusies staigāt, turoties runča garspalvainajā mugurā, un arī vēlāk, cik atceros, vienīgi es varēju viņu murcīt un viņāt vai gulēt, piespiedusi

galvu dzīvnieciņa mīkstajam vēderam. Mans vecākais brālis Dzintars drikstēja Pinku tikai viegli paglāstīt, jo kaut kas puikas uzvedībā runcim allaž negāja pie sirds. Iespējams, starp viņiem noticis kāds lielāks konflikts. Kā atceros, pietika brālim pamēģināt runci pabīdīt malā, kad dzīvnieka acis iedzalkstījās un uz muguras parādījās saboztas spalvas kūkums: sak, neskaries man klāt. Par tuvāku draudzību nemaz nerunājot.

Iespējams, man tika piešķirtas privilēģijas tādēļ, ka es vienīgā sapratu un jutu līdzī tam, cik ļoti runcim ziemas vakaros negribas doties uz siena šķūni vai kūti, lai ķertu peles. Bet ne jau peļu pārpilnības dēļ viņam bija jānododas nakts medībās. Lieta tāda, ka toreiz lauku mājās neviens pat neiedomājās par dzīvnieka tualetes kastītes esamību, jo tas vienkārši nebija tā pieņemts.

Pirms gulētiešanas es centos runci kaut kur paslēpt. Sākumā tā bija sprauga aiz skursteņa mūrīša, kur mamma glabāja vilnas dzijas maisu. Taču drīz vien šī slēptuve visiem tapa zināma, un tad bija jāizmanto pagultes. Tās bija veselas četras, un Pinka nesmādēja nevienu no tām, ja vien redzēja, zem kuras es labi dziļi iemurgāju savu adīto šalli, kas viņam šķita pietiekami mīksta gulvieta. Gadījās, ka kaķis tomēr tika atrasts un bez liekām ceremonijām izmests laukā – tad es ielāvījos tumšajā virtuvē, kur ārdurvis vērās uz pagalma pusi, nocēlu no metāla cilpas lielo krampi un, pavērusi mazu spraudziņu, klusi pasaucu savu mīluli atpakaļ siltumā. Ja viņš nebija paspējis aiziet uz šķūni, tad ātri iešmauca iekšā un kaut kur paslēpās.